

แผ่นดินไหวหยุดแล้ว แต่ภัยพิบัติยังไม่สิ้น

**ดุลยภาพ
ดุลยพินิจ**

มีงสรรพ์ ขาวสะอาด
สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ

๖ แผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นที่เชียงรายนับว่าเป็นแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งของประเทศไทย แต่ผู้รู้ท่านหนึ่งคือ ผู้อำนวยการส่วนธรณีพิบัติภัย คุณสมใจ เย็นสบาย จากกรมทรัพยากรธรณี อธิบายให้ผู้เขียนฟังว่า ถึงแม้อาฟเตอร์ช็อกจะสงบแล้วก็จริง แต่ภัยพิบัติก็ยังไม่สิ้น โดยปกติ

แล้วการเกิดแผ่นดินไหวจะตามด้วยดินถล่ม เพราะการไหวทำให้มีการเปิดแผลในหน้าดิน เมื่อฝนมา น้ำก็จะเซาะบาดแผลจนแยกชั้นดินออกจากหินแล้วดินโคลนก็จะค่อยทยอยถล่มลง ดังนั้น พี่น้องชาวเชียงรายที่แม่สรวยและแม่ลาวยังคงต้องเฝ้าระวังดินถล่มต่อไปอีกระยะหนึ่ง ยังมีการทำลายป่าในที่สูงมากเท่าไร ความเสี่ยงของดินถล่มในพื้นที่ต้นน้ำ น้ำหลากในพื้นที่กลางน้ำ และน้ำท่วมในพื้นที่

ปลายน้ำก็จะยิ่งสูงขึ้น สำหรับพี่น้องเชียงใหม่และน่านก็คงต้องระมัดระวังต่อไปสักอีกนิดหนึ่ง เพราะการเคลื่อนตัวของรอยเลื่อนพะเยาจะส่งแรงมากกระทบรอยเลื่อนที่เชียงใหม่และน่านได้

เนื่องจากแผ่นดินไหวเป็นเรื่องที่นานๆ เกิดครั้งหนึ่ง

คนไทยรวมทั้งหน่วยราชการจึงไม่มีประสบการณ์ในด้านนี้ การเตรียมรับมือกับภัยพิบัติจึงหนักไปทางแจกถุงยังชีพที่เคยจัดให้ผู้ประสบภัยน้ำท่วม ผู้ใหญ่โกเมศร์ ทองบุญชู หัวหน้าชุดปฏิบัติการเคลื่อนที่เร็ว เครือข่ายการจัดการพื้นที่ภาคใต้ นำทีมอาสา 5 คนเดินทางจากนครศรีธรรมราชไปถึงเชียงราย เพื่อช่วยเหลือพี่น้องที่ประสบเหตุแผ่นดินไหวเล่าให้ผู้เขียนฟังว่า ถุงยังชีพไม่ใช่สิ่งที่คุณประสบภัยแผ่นดินไหวต้องการมากที่สุด จริงอยู่ข้าวกล่องมื้อแรกๆ อาจจะช่วยให้ แต่ชาวบ้านผู้ประสบภัยแผ่นดินไหวยังมีข้าวเต็มยุ้ง ไม้เต็มเล้า ไม่เหมือนชาวบ้านที่ประสบภัยน้ำท่วมซึ่งถุงยังชีพ (ที่มีคุณภาพ) เป็นเรื่องสำคัญ แต่ผู้ประสบภัยแผ่นดินไหวต้องการที่พักชั่วคราวในพื้นที่ของตนมากกว่า ผู้ใหญ่โกเมศร์เล่าว่า ครอบครัวที่มีรถก็ให้ลูกเมียนอนในรถ พอมืดลงก็นอนใต้ท้องรถ ฟังแล้วน่าอนาใจ ในที่สุดผู้ใหญ่โกเมศร์ก็ตัดสินใจไปช่วยสร้างบ้านไม้ให้ชั่วคราวให้ ซึ่งพอจะทนทานอาฟเตอร์ช็อกได้

ผู้เขียนถามผู้ใหญ่โกเมศร์ว่า หากมีคนต้องการบริจาคเงินสมทบทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัยจะได้หรือไม่ ผู้ใหญ่เล่าว่า ความคิดที่จะบริจาคเงินก็เป็นเรื่องดี แต่บางครั้งเงินก็อาจไปทำลายความตั้งใจและความสามัคคีใน

ชุมชนได้ ผู้ใหญ่ยกตัวอย่างให้ฟังว่า บางคนบ้านพัง ชาวบ้านช่วยกันออกแรงออกเงินซ่อมให้ แต่บางคนบ้านพังซึ่งโชคดีมีเศรษฐีมาบริจาคให้ 700,000 บาท เพื่อนบ้านเลยไม่ช่วย

เพราะได้เงินมาแล้วนี่นา ก็ต้องจ้างกันละ เงินบริจาคจึงอาจทำลายทุนทางสังคมได้ ดังนั้น เงินบริจาคจึงน่าจะผ่านกลไกส่วนกลางของชุมชนไปจัดสรรช่วยเหลือทุกคนโดยที่ทุกคนมาร่วมลงแรงอาจจะเหมาะสมกว่า

ล เครือข่ายจิตอาสาของผู้ใหญ่โกเมศร์เป็นกลไกที่น่าสนใจมาก เครือข่ายไม่รับเงินบริจาค แต่เงินที่นำมาใช้ช่วยเหลือพื้นที่ประสบภัยต่างๆ ได้มาจากการลงแรงปลูกข้าวในที่นา รกร้างว่างเปล่า เอาเงินที่ขายข้าวได้มาใส่กองทุนไว้จัดการภัยพิบัติ ผู้เขียนถามว่าปกติเครือข่ายต้องมีกิจกรรมร่วมกัน

เพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกไม่ให้จืดจางลง แต่ภัยพิบัติมิได้เกิดเป็นประจำ แล้วเครือข่ายรักษากลไกนี้ได้อย่างไร ผู้ใหญ่ตอบว่า ผ่านการมีอาชีพเสริมร่วมกัน เช่น ปลูกสมุนไพร ปลูกผักปลอดสารพิษ และการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นต้น

ผู้ใหญ่โกเมศร์ยังเสริมอีกว่า การจัดการภัยพิบัติเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ต้องเข้าใจปัญหาในพื้นที่และตอบสนองให้ทันทั่วทั้ง การบังคับบัญชาพิบัติภัยจาก กทม.อาจจะทำให้สายเกินแก้ ยกตัวอย่าง เช่น ตามกฎระเบียบของกรมชลประทาน การปล่อยน้ำจากอ่างเก็บน้ำต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี แต่หากฝนตกจุกๆ มาตั้งแต่วันศุกร์เช้าจนล้น spill way แล้ว ยังต้องรอจนถึงวันจันทร์เพื่อขออนุญาตจากอธิบดี หากอ่างเก็บน้ำ

พังลงมาชาวบ้านมีจมน้ำตายไปก่อนหรือ

ปัญหาการรวมศูนย์ที่ผู้เขียนประสบด้วยตัวเองก็คือโครงการไทยเข้มแข็งที่มาเปลี่ยนลำธารหลังบ้านผู้เขียนเป็นคลองคอนกรีตสี่เหลี่ยม ทำลายต้นไม้ริมลำธาร หาดทรายเล็ก และหิ้งห้อย แถมในหน้าฝน น้ำในสวนผู้เขียนซึมผ่านลงท่อไม่ได้ ก็ยังอยู่บนดิน กลายเป็นว่าพื้นที่เดิมไม่เคยมีน้ำขังก็กลับมามีน้ำขังได้ แต่ธรรมชาติจะไม่ยอมแพ้ และวันหนึ่งน้ำหลากจากบนเขาจะกัดเซาะคลองคอนกรีตทั้งด้านข้างและด้านล่าง ท่อคอนกรีตขนาดใหญ่จะถูกลากลงไปกับลานน้ำ เป็นห่วงก็แต่ชุมชนปลายน้ำจะถูกท่อขนาดใหญ่พังลงมาทับสักวัน การจัดการสิ่งแวดล้อมโดยใช้โครงสร้างแข็ง คิดเองทำเองจากศูนย์กลาง ไม่เข้าใจระบบนิเวศ คิดแต่จะหางบประมาณทำโครงการ คสช.ควรให้ ป.ช.ตรวจสอบกันบ้าง

ทุกวันนี้ ดูเหมือนเราจะเข้าสู่สภาวะโลกเฮี้ยว เพราะภัยพิบัติมาในหลายรูปแบบขึ้น บ่อยมากขึ้น ไม่ใช่เกิดแต่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ในต่างประเทศเองก็เกิดเหมือนกัน ชุมชนจึงควรเตรียมการให้พร้อม ต้องทำความเข้าใจปัญหาในพื้นที่ตนเอง จุดอ่อนเชิงกายภาพ การแก้ไข บรรเทา และเยียวยาต้องอาศัยชุมชนของเราเองเป็นหลัก แม้จะเป็นเรื่องที่น่ายินดีและชื่นชมขึ้นใจที่มี

มติชน

Matichon
Circulation: 950,000
Ad Rate: 1,100

Section: ประชาชน/กระแสทรรศน์

วันที่: ศุกร์ 13 มิถุนายน 2557

ปีที่: 37

ฉบับที่: 13242

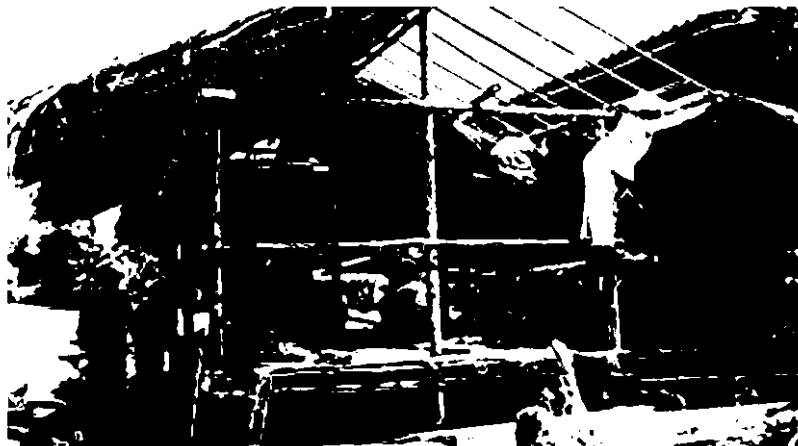
หน้า: 20(ขวา)

Col.Inch: 107.03 Ad Value: 117,733

PRValue (x3): 353,199

คลิป: ชาว-ดำ

คอลัมน์: ดุลยภาพ ดุลยพินิจ: แผ่นดินไหวหยุดแล้ว แต่ภัยพิบัติยังไม่สิ้น

กัลยาณมิตรจากชุมชนภายนอกเข้ามาช่วยเหลือ แต่ในที่สุด เราก็ต้องตระหนักว่า ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน ชุมชนก็ต้องยืนด้วยขาของตัวเอง

ข้อสำคัญ ราชการอย่าทำให้เรื่องร้ายกลายเป็นเฉา!